

Magyarország első alkotmányos miniszterelnöke

Gróf németújvári Batthyány Lajos
Pozsony, 1810. február 10. – Pest, 1849. október 6.

Batthyány az államférfi,
élte gazdag, az ég méri.
Gyermekkorra hányattatott,
félárvaként változatos.

Intézetben nevelkedik,
dacos lényként viselkedik.
Csak nehezen kezelhető,
önfejű, nem nevelhető!

Zágrábban, akadémián
tudományból nincsen hiány.
S katonatiszt lesz és kadét,
férfiélet, jó próbatét!

Adósságról is szól fáma,
melynek magas lett a száma.
Anyja vele perlekedik,

még jó, hogy nem pereskedik!

Nagykorú lesz és dúsgazdag,
bankbetétje igen vastag.
S Vas megyében, a birtokán,
ősei léptei nyomán

ismerkedik a népével,
és édes anyanyelvével.
Húzza-vonzza a közélet,
s a főrendi ház tagja lett!

Szívszándéka érik, nőszül,
s családja öt főre bővül.
Neje Zichy Antónia,
kinek lénye harmónia.

S mikor nyugodt lesz a háttér,
testet ölt több nemes szándék.
Cukorgyárat is alapít,
értéket teremt, gyarapít.

Pozsonyban is ügyet karol,
a közjóért buzgón papol.
Összefog gróf Széchenyivel,
s benne igaz baráttra lel.

Egyesületalapítók,
tanulók, és jó tanítók.
Ügyük a lónemesítés,
selyemhernyó telepítés.

Figyelnek a vérvonalra,
s főrendi ház hivatalra.
Ő az ellenzék vezére,

vigyáz a jó hírnevére.

Főnemesek, köznemesek,
kinek célja a nemesebb?
Ki nézete üdvözítő,
s véleménye lesz majd dicső?

A köznemes célja éles,
türelmetlensége kényes.
Mégis velük szimpatizál,
s Kossuth Lajos pártjára áll.

Ellenzéki Párt születik,
s törvényesen jegyeztetik.
Elnöke Batthyány Lajos,
a hírérték jó, s hangzatos!

Batthyány Főrendiházban,
Kossuth meg az Alsóházban
a haladás mellett érvel.
Naphosszakat, s ha kell éjjel!

*

Tiszta és kész a piszkozat,
Ellenzéki Nyilatkozat.
Közeleg az országgyűlés,
kezdődik a felkészülés.

Pest megyében Kossuth jelölt,
listán virít neve elől.
Gróf Batthyány javasolta,
és a nép megválasztotta.

'Negyvennyolcnak februárja,
közeleg a hóhulláma.
Természetes, vagy gerjesztik?
Alvó népet így ébresztik.

Forr a dalom, forradalom,
a feltüzelt sokadalom
előnti az utcát, teret,
már követel, nem kéreget!

A reformok elfogadva,
főrend által jóváhagyva.
István nádor kinevezve,
lett a király helyettese.

Kokárdás e szép kikelet,
nemzetiszín a viselet!
Mely a zsarnokot zavarja,
szemét süti, s eltakarja.

Két nap után kényszeredve,
a küldöttségnek engedve
gróf Batthyányit kinevezik,
s miniszterelnöknek teszik.

A kormányfő határozott,
a vitákhoz hozzászokott.
Gyors döntésű, célratörő,
jó kezekben van a jövő!

Szabad már a szegény jobbágy,
súlyos terhek már nem nyomják!
A főrendek jóváhagyják,
s törvény által kél szabadság!

Az udvarnak ez nem tetszik,
ágakon a hajtást metszik.

S leveleken száll üzenet,
tördelik a friss rügyeket!

Nem alakult meg a kormány,
s várják Batthyány névsorát!
Türelmetlen az ifjúság,
zengik Kölcsey himnuszát.

A ház hátra arcot akar,
s magyar testen heget vakar.
S nádor felé Lajos jelez,
nála e tény szívet sebez!

Felajánlja lemondását,
a „barikád” lebontását!
Senkinek sem jó e helyzet,
haraggal a béke veszthet!

Dia, ria, Lombardia!
Forrong akár Hungária.
Nem reformmal, ám erővel,
csőben csusszan a sok lőszer!

Pozsony, április tizenegy.
Az udvar mézes lépre megy.
Rendi országgyűlés zajlik,
s a Habsburg-ház felénk hajlik.

A király bölcsen engedett,
s törvényeket szentesített.
Testesül a rendszerváltás,
légy Istennek magyar hálás!

Van felelős magyar kormány,
és számos haladó okmány
társadalmi törvényekről,
s a közteherviselésről.

A jobbágyfelszabadítás,
sürgető tett, ez nem vitás!
Így lett Hazánk alkotmányos
monarchia, nem szokványos!

A király az élén marad,
ám a rendelete ragad,
ha a miniszter nem jegyzi,
mert a céljait ellenezi.

Minden kormánytag felelős,
akár szegény, vagy tehetős!
Ha korrupt és hűtlen egyén,
bilincs kattanjon a kezén!

Bajban vannak a pénzügyek,
minden váltáskor ez tünet!
S lazul a közigazgatás,
kell egy újabb változtatás!

Ez Szemerének a gondja,
Batthyánynak más a dolga.
Karhatalom szervezése,
nemzetőrség élesztése.

Az Országos Nemzetőrség
Haditanács szervezését
megkezdik, és végrehajtják.
Bátor férfik jöttét várják!

S hívják Mészáros hadügyért,
'ki felel a hadügyekért.
Talján földről tér majd haza,
várja meleg szép otthona.

Addig Batthyány van helyén,

feladata igen kemény.
A hadügyi szervek állnak,
s utasítást Bécsből várnak.

Ugyanis ott van a központ,
ott horgonyoz minden főgond.
Nem engednek az egységből,
katonai közösségből!

A kormányfő sérelmezi,
s a királynál szóvá teszi.
V. Ferdinánd enged,
s Lamberg csendben lapít, dermed.

A kézirat sokatmondó,
birodalmi egységbontó:
„Minden katonai egység,
mely hun földön szolgál, szemléz,

magyar minisztert szolgáljon,
jelentsen és szalutáljon!”
Szól a király nyílt parancsa,
legyen hosszú foganatja!

Minden alól van kivétel,
s akad gyorsan két fő tétel:
„A Mezőhegyesi ménes,
messze földön igen híres,

és fenn a hegyen Óbudán,
a ruházati bizottmány,
Birodalmi intézmények.
Tőlük megválni nagy véték!”

*

Batthyány útja sikeres,
törvényeknek érvényt szerez.
Május az ígéret hava,
tartós legyen király szava!

A két ország közti viszony
rendezetlen, és nem titok,
hogy mit akar ma az udvar,
s mi az, amit nyakunkba varr.

A kincstárban hiányosság!
Magas az államadósság!
Törlesszük a kamatokat,
mi legyünk majd az áldozat?

Innen vittek, mint sem hoztak,
s számtalanszor eloroztak!
Az országgyűlésnek vége,
s ez nem kerül napirendre.

Mészáros László ma megjött,
honvédelem terén Ő dönt.
Május hét van, szép ígéret,
vér nélkül a vágy beérett.

Él a remény, s bizakodás,
nem hiányzik a kapkodás!
S mint a csillag jár az égen,
menjen minden rendben, szépen!

*

Május tízediki kelet,
s megy Budára egy üzenet.
Bécsből küldték, emlékirat,
nádornak szól az ügyirat.

Batthyány az átadója,
e fontos ügy hordozója.
Az iratot elolvassák,
majd az irattárba rakják.

A tartalma bölcselkedő,
pátoszos és felemelő:
„Mindkét ország alkotmányos,
s a rendszere igazságos.

Legyünk külön, önállóak,
égi rendből adódóan!
Fő a be nem avatkozás,
és a jó viszony ápolás!

Mindenben kell megegyezés,
bölcs belátás, egyeztetés!
A pénzügyi kérdésekben,
külügyekben, s hadügyekben!

Perszonálunió a cél,
jó kapcsolat mindent megér!
Horvátokkal ez már bevált,
nyolcszáz éves próbát kiállt!”

*

Habsburg Ausztria német,
s folynak egységtörekvések.
Ez esemény lesz szegletkő,
'mely részünkről üdvözlendő!

Frankfurtban zajlik a gyűlés,
a feladat célkitűzés.
Sajnos gyorsan félbemarad,
mert a béke tovább hasad!

Tizenhetedikén Bécsben,
a bécsi nép újra ébred.
S Innsbruckig fut el az udvar,
s ijedtében meg sem mukkan!

*

Új helyzetben új kihívás,
most kezdődik a bajvívás.
Jellasics bán mozgolódik,
bujtogatják, s nem nyugodik!

A szerbek is hangoskodnak,
magyar földre ácsingóznak.
S Karlócán a kongresszuson,
fegyvereken csillan szurony.

*

Kezdődjön a mozgósítás,
önkéntesekből toborzás!
Dönt a kormány, gyorsan, ésszel,
tizenötödikén éjjel.

A honvédek sokasodnak,
fegyverekkel gyarapodnak.
S tíz zászlóalj áll már készen,
mind harcolna, egy sem tétlen!

Ők a „rendes nemzetőrök”,
családapák, már nem kölykök!
Szeretteiktől búcsúznak,
ölelést és csókot kapnak.

Nehéz dolog az elválás!
Lesz majd egykor viszontlátás?
Örömnép, s gyermekáldás,
búzamezőkön kaszálás?

*

István nádor az udvarnál,
magyar ügyekben most eljár.
Május végén áll a naptár,
s percről percre nő az aggály.

Jellasicsot felrendelik,
s Batthyány is megjelenik.
Ám Jellasics sokat késik,
horvát földön ülészik.

A király ezt megsokallja,
s a Közlönyben hírül adja
Jellasicsnak menesztését,
hivatalból felmentését.

A bánra ez hatástalan,
mert részéről olvasatlan
úgy a Közlöny, mint az újság.
Lehet, hogy ez időhúzás?

Időt nyer, 'ki taktikázik,
ernyő alatt áll, s nem ázik.
Pár nap múlva Bécsben látjuk,
'hol helyzete megszilárdul.

Ferenc Károly a főherceg,
trónörökös-jelölt selypeg.
S mondja ravasz mondandóját,
s megy a frázis, hajbókolás.

A főhercegnő is ott van,
s vegykonyhában forr a katlan!
Zsófia a szókavaró,
az álságos képmutató.

Hallgatnak az eltiltásról,
hivatali megfosztásról.
A bánt nem tájékoztatják,
s e tényt később letagadják!

*

V. Ferdinánd művelt,
s lelke, mint egy virágos kert!

Hat nyelven beszél és olvas,
a vitáktól kissé borzad.

Mondják befolyásolható,
épp' ezért kihasználható.
S Metternich az államférfi,
ennek módját nagyon érti!

Az udvar Jellasics mellett,
kegyeiért hajlong, verseng.
Céljuk közös, nem tagadják,
jó a hallás és a szaglás!

*

Az osztrákok nagyot lépnek,
s hozzánk jegyzéket intéznek.
Kelt a minisztériumban.
júniusvég kábulatban.

A címzés szép, előkelő,
kicsit gúnyosan hízelgő.
Szól a Magyar Koronának,
s „nagytekintetű” urának.

„ Önöknek pótolni való,
a Pragmatica Sanctio
törvénycikkben fellelhető
feladatsor, mely sürgető!”

Ez idegen kifejezés,
„gyakorlati rendelkezés”.
Terhek átadása a cél,
jól átgondolt pénzügyi prés!

„Horvátország, s Szlavónia
forrong, ott sincs harmónia!
Békére lenne már szükség,
bitor tett a semlegesség!

Óvjuk a szembenállástól,
horvát-magyar háborútól!
Ez minket is veszélyeztet,
tarthatatlan ez a helyzet!”

Az aggodás hamis álca,
megtévesztő varázspálca!
Önigazolás a célja,
volt már erre számos példa!

*

V. Ferdinánd kegyes,
és János lesz a helyettes.
A főherceg közvetítő,
két nemzet közt békítettő.

Levelet ír a nádorhoz,
a tartalma jól átgondolt.
„A király őfelsége kéri,
segítsen a bajban néki!

Kérje meg Batthyány urat,
enyhítse a bánatunkat!
Jöjjön Innsbruckba tárgyalni,
Jellasiccsal megegyezni!

E két „nemes szívű nemzet”

nem harcolhat egymás ellen!
Hiszen a harc csak legyengít,
rossz esetben megsemmisít!”

Mindez magyar kívánság volt,
s mint majd látjuk, hamvába holt,
mert érdekük azt kívánta,
a horvát a magyart bántsa.

*

Július négy. Lassan virrad,
s elkészült az emlékirat.
Batthyány kézjegye rajta,
égről eltűnt a holdacska.

A miniszter emlékeztet,
„hogy ez a két szomszéd nemzet
békében élt egymás mellett,
s ez az egység most megreccsent.”

S hosszan vázolja az utat,
mely a válságból kimutat.
S rendezti a sérelmeket,
a nemzeti igényeket.

„Ám Jellasics másként látja,
s a szálakat átall vágja.
S az osztrákhhoz köti menten,
s itt hagy nyomban minket cserben!

Nincsen erre semmi okuk,
megsemmisül jó viszonyunk!
Oda lesz a király éke,
a Szent Korona egysége!

Mi a törvény útján járunk,
s a királyunk pártján állunk,
'ki a bánt elmenesztette,
s hivatalából mentette!"

János főherceg elfogult,
véleménye is módosult.
Horvátokhoz húz a szíve,
Jellasicsnak lett a híve.

*

Bécsben van a találkozó,
érdekeket kiharcoló.
Batthyány megígér mindent,
s Jellasics csak ajkat biggyeszt.

Aztán fennen követeli,
hangos szóval hányavetin,
a vívmányok feladását,
a Habsburgok szolgálatát.

„Pénz, hadügy, s kereskedelem,
újra osztrák kézben legyen!
Ez óhajom, s akaratom,
számunkra ott van oltalom!"

*

Ez a helyzet sötét távlat,

az udvar csak dróton rángat!
Látni mire megy a játék,
nincsen semmi tisztes szándék!

Július harmincadika.
Batthyány visszaindulna
magas Bécsből Pest –Budára,
tejfölös túrós csuszára.

Ám mielőtt ezt megteszi,
a belügyminisztert kéri:
„Adjon írást a kormánya,
mely fél kedvesebb számára?

Válasz legyen határozott,
s véleményük kidolgozott.
Védi a Magyar Koronát,
s támogatja annak jogát?

Kötelezettségek terén,
amikor ily' nagy a veszély,
ragaszkodnak minden ponthoz,
mi az, ami nagyon fontos?"

*

A helyzet közben változott,
hisz' Radetzky csatározott,
és győzött a szárdok felett,
s teremtve egy új helyzetet.

Doblhoff a belügyminiszter,
minden eseményt jól ismer.
E győzelem biztos támpont,

a piros ma zöldre váltott.

„A Pragmatica Sanctio
egészében betartandó!
S annak érvényt kell szerezni,
helyzetük nem édenkerti!

A támogatás mértéke,
s azoknak a mibenléte,
számunkra még nagyon ködös,
útja taposatlan, gyöpös.”

Ennyi volt a rövid válasz,
papíron a pecsét száraz.
A kurta írás beszédes,
minden dolog kétesélyes!

*

Múlik idő, augusztus hét.
A Habsburgnál nagy most a tét!
Latolgatnak, helyezkednek,
s kivel lehet, megegyeznek.

Birodalmi Gyűlés, Osztrák
fényárban úszik a Reichstag.
Doblhoff mindenről beszámol,
most nem hímez, itt nem hámoz.

„A helyzetünk tovább romlott,
az egységünk rég megbomlott.
A magyar ügy súlyos teher,
s nem tudni még hova vezet.

Batthyányék óvatosak,

s minden téren alaposak.
Működik a jogismeret,
s betartják a törvényeket.

Kiválásuk nagy kár lenne!
S nagy kérdés, hogy tartsuk egybe
több száz éves birodalmunk,
s van ehhez még akaratunk?

A jogalap él, s létezik!
S kérdés, hogyan értelmezik
a horvátok, s a magyarok?
Eltérőek a válaszok.

Még kormányunk sem vizsgálta,
kinél fényesebb a fáklya.
Ki fogja azt fel helyesen,
lényegileg, értelmesen?

Kossuth Lajos vádaskodott,
reakciót hangoztatott!
Úgy gondoljuk, válaszolunk,
államiraton dolgozunk!”

Kossuth akkor nyíltan beszélt,
melyet messzire vitt a szél.
A lényegét meghallották,
s a Reichstagban elhallgatták.

*

Augusztus utolsó napja,

átbillen a mérleg karja.
Hanyatlik a Nap ereje,
fő az írnok agyveleje.

Az államirat elkészült,
jól átgondolt, jól átfésült.
S István nádornak átadva,
bízva, lesz majd foganatja!

S dől belőle a sérelem,
vádaskodás, s álbölcselem.
'Ki olvassa, tisztán látja,
szívünknek szegezett dárda.

„Már sok törvény tarthatatlan,
s iktatásra alkalmatlan.
Jöjjön Bécsbe képviselő,
egyeztetni előkelőn!”

Két magyar úr már Bécsben volt,
Batthyány és Deák ott szólt.
Had és pénzügy volt a téma,
meg nem értésük nem tréfa!

Velük semmit nem közöltek,
az „iratról” nem beszéltek.
Előző nap tértek haza,
várta őket a földanya.

*

Rossz gondolat megtestesül,
s tovább romlik a helyzetünk.
A királyunk gondolt egyet,

s tekintélyén sebet ejtett.

Jellasicsot megdicsérte,
soraiba visszavette.
Semmivé vált adott szava,
rendelete, sok mondata!

Az udvarnál nem irányít,
kedvenc kutyáival játszik.
Kedves ember, bábfigura,
csak önmagának az ura!

Mára minden tisztán látszik,
mivelünk már nem „komázik”!
Jellasics lett a kedvence,
így kívánja az érdeke.

*

Nő a veszély, nő a nyomás,
fontos ügyben halogatás!
Szeptember van, hull falevél,
gólya madár is hazatér.

Batthyány ma megint Bécsben,
tárgyalásra újból készen.
S az udvarnál figyelmeztet,
jól látja a vészhelyzetet.

Az osztrákok nyugtatgatnak,
s fennhéjázón fogalmazznak:
„Horvát veszély? Ugyan, agyrém!
Nem történhet ilyen affér!

Minden ügyről értesítünk,
egy törvényt sem szentesítünk!”
S üres kézzel tér meg Lajos,
lelke-szíve szúr, bánatos.

*

A király bizalma oda,
az élet egy jó iskola!
Szentelés megtagadva,
a kormány így megbuktatva!

Tizenegyedikét írunk,
teher alatt nő a kínunk.
A kormányfő dönt, és lemond,
mely tetteivel csak nő a gond!

E nap attól gyászkeretes,
a Dráván átkelt egy sereg.
Jellasics támadt ma reánk,
s végveszélybe került Hazánk!

Összeül az országgyűlés,
s meghoznak egy fontos döntést.
Kossuth lett a kormány feje,
s reá hárul a vitele.

Javaslatát elfogadják,
megértéssel jóváhagyják.
S élesítve a két törvény,
mely rendkívül okos döntés!

Hadügy, s pénzügy fontos alap,
függetlenséghez egy arasz.

Ám a nádor ezt bírálja,
s az új kormányfőt leváltja.

Megint Batthyány az elnök,
ám személye nemcsak eszköz!
Feltételt szab az udvarnak,
fékezzék a riadalmat!

„Állítsák meg Jellasicsot,
aki támadást indított
Hazánk és nemzetünk ellen,
cselekvése menthetetlen!”

Bécsből jön a sunyi válasz;
„Mondja uram, Ön kit választ?
Kik lesznek a kormány tagok,
és lesznek új hivatalok?”

Batthyány ma újra lemond,
szorult helyzetet így felold.
Figyel, s örül az ellenzék,
akad néhány kis ellentét!

Ám Nyáry, Madarász, s Kossuth
egy kéréssel felé fordul:
„Ne hagyja el hivatalát,
járjuk törvényesség útját!”

Szopora az érverésük,
s meggyőző az érvelésük.
Lajos marad és mérlegel,
hogyan bírunk a túlerővel?

„Tragikus lett a helyzetünk,
ha elbukunk, mindent veszünk!
Szervezni kell a védelmet,
mert a veszély egyre terjed!”

Kéri István nádorunkat:
„Védje meg az otthonunkat,
s ha engedi egészsége,
álljon seregünk élére!”

Felállt már a magyar csapat,
az élen a nádor halad.
Ám Jellasics kikerüli,
s e tetteivel vérig sérti.

A nádor Bécsbe távozik,
megalázott, s bosszankodik.
Titokban megy, kedve verve,
s lelke mélyén keseredve.

Két nap múlva Bécsből üzen:
„A helyzet itt nagyon tüzes.
A királyunk utasított,
s jogainkból kanyarított.

A változás mindent átszó,
Vay Miklós lett a kormányfő.
S katonai főparancsnok,
Lamberg Ferenc, nagy akarnok.”

Altábornagy szerénysége,
gróf származék öfensége.
Valamikor honosított,
s magyar földbirtokot kapott.

Nádornak is kinevezik,
István utódjává teszik.
Ám nincs meg az ellenjegyzés,
s tovább nő a békétlenség!

Lajos Martonvásárnál van,
ott táboroz a magyar had.
Lamberget Ő egyre várja,
legyen sereg élen fáklya!

S kergesse el Jellasicsot,
s hulljon reá virágszirom!
S megmenekül e drága föld,
így lesz piros, fehér és zöld!

Ez a képzet álom marad,
Lamberg nem jó, s idő halad.
Budára megy, s onnan Pestre,
Batthyány Lajost keresve.

Előző nap, késő este,
országgyűlés testülete
árulónak bélyegezte,
sorsát így megpecsételte!

Hajóhídon felismerik,
s a dühödt nép agyonveri.
Agyonveri, meggyilkolja,
szívében a kést forgatja!

„Bármit tenni értelmetlen,
az ember már tehetetlen!”
Ez jár Batthyány fejében:
„A békének nincs esélye!”

Másnap Jellasics támadott,
s Pákozdig elkalandozott.
Sukorónál jól elverték,
s rabló hadát elkergették!

Szeptember hó, huszonkilenc.
Kár, hogy nem lett mindből fegyenc!

Futnak gyáván, mint a nyulak,
kereszteljük még újjukat!